

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Του ΝΙΚΟΥ ΣΑΛΤΕΡΗ

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ και εποπτεία της εκπαίδευσης, καθώς και η ανάδειξη στελεχών, χωρίς να αποτελούν αναγκαίο μέρος μιας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, επειδή υποτίθεται πως επηρεάζουν, η πρώτη την εικόνα που έχει ο πολίτης για το τι συμβαίνει στο χώρο της εκπαίδευσης και η δεύτερη τη θετική ή αρνητική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι από την εκάστοτε κυβέρνηση, αποτελούν μόνιμα περιεχόμενα της συζήτησης για τις εκπαιδευτικές «μεταρρυθμίσεις» στον τόπο μας. Ο κ. πρόεδρος του Π.Ι. δεν παρέλειψε στο άρθρο του - «Βήμα» 10/1/93 - να αναφερθεί σε αυτές, όπως ήδη σημειώσαμε, παρατηρώντας πως η πρώτη βελτιώθηκε ριζικά και η δεύτερη έγινε με αντικειμενικά κριτήρια.

Κάθε σχολούμενος με τα της εκπαίδευσης όμως γνωρίζει, πως δεν υπάρχει πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ που να μην έχει τις παραπάνω δηλώσεις. Μπορεί λοιπόν να υποστηρίξει κανείς πως οι δηλώσεις αυτές γενικά σκιαγραφούν τις εξής στάσεις και αντιλήψεις των πολιτικών ηγεσιών που πέρασαν από το ΥΠΕΠΘ: α) Το πεζό ενδιαφέρον κάθε μιας να «μεταρρυθμίσει» το διοικητικό μηχανισμό, δηλαδή να αλλάξει τα πρόσωπα, ώστε να μπορεί να τον χρησιμοποιεί ως μηχανισμό κομματικής παρέμβασης. β) Την προσπάθεια αναστροφής της πραγματικότητας, που μαρτυρά πως κάθε συγκεκριμένη στελέχωση θέσεων του μηχανισμού γίνεται με μόνο κριτήριο τη διατήρηση ενδοπαρταξιακών ισορροπιών, με ταυτόχρονες αοριστολογικές αναφορές στην «αξιοκρατία». γ) Τέλος, τη συγκεκριμένη ιδεολογική αντίληψη, η οποία παρουσιάζεται να ενδιαφέρεται κύρια για τη λειτουργία του μηχανισμού του θεσμού και ελάχιστα για τα αποτελέσματα της λειτουργίας του ίδιου του θεσμού.

Κάποιες εξαιρέσεις στους «κανόνες» που διατυπώσαμε έμειναν αμυδρά στο επίπεδο των προθέσεων μεμονομένων

υπουργών και ποτέ δεν μεταλλάχθηκαν σε χειροπιαστή πραγματικότητα.

Έτσι, λοιπόν, καταγράφηκε ως πρώτη κίνηση της σημερινής κυβέρνησης, η ριζική αντικατάσταση, εσπευσμένα, του συνόλου των προϊσταμένων Α/μιας και Β/θμιας εκπαίδευσης. Οι δεύτεροι μάλιστα είχαν φορτωθεί τότε και με την υποχρέωση να σπάσουν την απεργία των δασκάλων της Β/μιας.

Όλοι τους είναι κομματικά στελέχη της Ν.Δ. χωρίς αμφιβολία. Προκλητικό θα ήταν να ζητήσει κανείς ένα κατάλογο με 20 ονόματα από το σύνολο των προϊσταμένων, Α/μιας και Β/μιας, που να μην είναι πασίγνωστο πως ανήκουν στο χώρο αυτό. Τι είδους και έκτασης μάχη δόθηκε για το ποιος θα επικρατήσει είναι θέμα ενδιαφέρουσας κοινωνιολογικής έρευνας και ασφαλώς εμπειρική γνώση για όσους γνωρίζουν πρόσωπα σε κάθε περιοχή.

Όσο για τη «βελτίωση» της εποπτείας και διοίκησης που αυτοί πέτυχαν, παλαιότερες και πρόσφατες ανακινώσεις και των δύο ομοσπονδιών καταμαρτυρούν τις αντιλήψεις, αλλά και την απουσία στοιχειώδους ικανότητας αυτών των ανθρώπων να διαχειρισθούν απλά διοικητικά προβλήματα, πέρα από τη σωρία παρανομιών που έχουν διαπράξει. Ονόματα και περιπτώσεις είναι στη διάθεση και του πιο δύσπιστου. Κάποιες ελάχιστες εξαιρέσεις, όπου υπάρχουν, είναι θέμα προσωπικού στυλ και όχι αντίληψης.

Για τους προϊσταμένους βέβαια και τον τρόπο «ανάδειξης» τους ο κ. Μπαμπινιώτης δεν ανέφερε τίποτα στο άρθρο του. Ίσως η «βελτίωση» της «εποπτείας» κατά τον κ. πρόεδρο έγινε αυτομάτως μετά το ξεκαθάρισμα των «άλλων». Γιατί, πώς θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς σοβαρά, χωρίς στοιχειώδη έρευνα ή χωρίς τη γενικευμένη καλή μαρτυρία κάτι άλλο; Ιδιαίτερα μάλιστα στην Ελλάδα, όπου η παραική απόφαση λαμβάνεται απ' ευθείας από τον υπουργό ή

κυβερνητικό πρόσωπο. Εκτός και αν καταγράψουμε στις προσπάθειες «βελτίωσης» τα χιλιάδες κόλπα που προσπαθούν από τα χέρια των Επιτροπών Παιδείας και των συλλόγων διδασκόντων τις ισχνές αμοδιότητες που τους παραχώρησε ο 1566. (Περίπτωση κατανομήs κονδυλίων από τους νομαρχες, επεμβάσεις στη σύνταξη και αυτών ακόμα των ωρολογίων προγραμμάτων).

Υποστήριξε όμως ακόμη, ο κ. πρόεδρος του Π.Ι., την ύπαρξη αντικειμενικότητας στον τρόπο ανάδειξης συμβούλων και διευθυντών σχολείων. Και σ' αυτή την περίπτωση οι καταγγελίες των Ομοσπονδιών δεν είναι λίγες. Γενικότερα, όμως, παρουσιάζει ενδιαφέρον, για την αντίληψη περί αντικειμενικότητας, η ακύρωση με εγκύκλιο του υπουργού των νομοθετικών ρυθμίσεων του Π.Δ. 75/86, που όριζε την τήρηση πρακτικών, τις ανοιχτές ψηφοφορίες και τις αιτιολογημένες αποφάσεις των Υπηρεσιακών Συμβουλίων. Βέβαια, για τη δράση των διορισμένων μελών μέσα σε αυτά δεν χρειάζεται να ειπωθούν πολλά. Μερικές υποθέσεις, που προκαλούν και το γέλιο, είναι ενδεικτικές. Όπως αυτή του δασκάλου που, ενώ κρίθηκε ακατάλληλος για διευθυντής, κρίθηκε κατάλληλος για σχολικός σύμβουλος!

Βέβαια, ουδείς αρνείται την ύπαρξη κριτηρίων. Εδώ όμως δύο προβλήματα υπάρχουν. Το πρώτο αφορά το «κοκτέιλ» που τελικά παράγεται από τις αναλογίες των μετρήσιμων προσόντων και το δεύτερο και σοβαρότερο, την επαναφορά της μονιμότητας του βαθμού για τους κατόχους αυτών των θέσεων, γεγονότα που συνδέονται άρρηκτα με την εκπαιδευτική ιδεολογία του κυβερνώντος κόμματος. Ιδεολογία που θέλει να παρουσιάσει ως υπεύθυνο της κρίσης του σχολικού συστήματος τον εκπαιδευτικό, την έλλειψη αξιολόγησης και γενικά «σφιξίματος» του σχολείου.

Θα μπορούσαμε, αφήνοντας

το δεύτερο που απαιτεί σοβαρότερη συζήτηση, να δούμε την αντίληψη για τα προσόντα. Σε μια κλίμακα εκατό μορίων τα επιστημονικά προσόντων εξαντλούνται, συμπεριλαμβανομένου και του διδακτορικού, στο 30. Αν υποθέσουμε πως ο υποψήφιος σχολικός σύμβουλος πάρει 20-25 στην περίφημη συνέντευξη, άλλα 50 μόρια μένουν για την αρχαιότητα και την προϋπηρεσία. Αφήνοντας κατά μέρος τη σύσταση της επιτροπής συνέντευξης και τη σχεδόν μόνιμη απουσία των καθηγητών του πανεπιστημίου απ' αυτή, ας μείνουμε στις αναλογίες. Πενήντα μόρια βαραινουν προς την ιδέα της αρχαιότητας.

Έχουμε, λοιπόν, αμέσως το προφίλ του ατόμου που ελέγχεται «αξιοκρατικά». Προφίλ που χειροτερεύει αν δούμε και το πώς κατανέμονται τα επιστημονικά «μόρια». Μάλιστα μιλώντας για τους διευθυντές οι αναλογίες χειροτερεύουν. Ίσως αυτοί αρχεί να είναι μεγάλης ηλικίας. Έτσι, ως αμοιβή ή (φαντασική;) εγγύηση συντηρητικότητας.

Αν λοιπόν συνταιριάσουμε την επιστροφή στο θεσμό της μονιμότητας του βαθμού, με το προφίλ των στελεχών, την αύξηση των ετών εργασίας συνολικά των εκπαιδευτικού συστήματος, ως προς ένα σκέλος τουλάχιστον.

Γιατί, βέβαια, το πρόβλημα των εννοιών της αξιοκρατίας και της διοίκησης δρισκεται, πέρα από τη χρήση τους την ίδια, πολύ περισσότερο στο τι όρους κοινωνικού παιχνιδιού επιβάλλουν παρά σε τι βαθμό οι μηχανισμοί εξουσίας παραδιάζουν τους όρους λειτουργίας τους.

***Σημείωση:** Το άρθρο αυτό αποτελεί σχολιασμό επιφυλλίδας του «Βήματος» (10-1-1993) και συνέχεια του άρθρου του Νίκου Σάλτερη στην «Αυγή της Κυριακής» (24-1-1993).